

QLAUKOMA İLƏ BAĞLI İLKİN ƏLİLLİK RİSKİNİN YAŞ DİNAMİKASI

Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzi, Bakı ş., Azərbaycan

Açar sözlər: tibbi-sosial yük, qlaukoma, əlillik

Əhalinin sağlamlıq durumunu ağırlaşdıran, həyatın keyfiyyətini pisləşdirən, əmək qabiliyyətini aşağı salan patologiyalardan biri qlaukoma. Bu xəstəliyin tibbi-sosial yükü bütün ölkələrdə ağırdır. Belə ki, ABŞ-da korluğun səbəbləri arasında qlaukoma ikinci yerdədir [1,2]. Dinamikada 100 min 50 yaşdan yuxarı yaşlarda olan əhaliyə 45 qlaukoma ilə bağlı korluq hadisəsi qeydə alınmışdır [3]. Rusiyada Voronej vilayətində göz xəstəlikləri ilə bağlı əlillik hadisələrinin 36%-i qlaukomanın payına düşür [4]. Ölkə miqyasında əlillik səbəbləri arasında qlaukoma travmalardan sonra ikinci yerdədir [5]. Ukraynada göz xəstəlikləri ilə bağlı əlilliyin 15,5%-i qlaukomanın payına düşür [6]. Almaniyada 18 yaşa qədər qeydə alınmış korluq hadisələrinin 14,3%-i, Çində isə 8,8%-i qlaukoma ilə bağlı olmuşdur [7,8]. Azərbaycanda 1991-1997-ci illərdə göz xəstəlikləri ilə bağlı ilkin əlillik hadisələrinin 14,3±3,2%-i qlaukomanın payına düşmüşdür [9].

Qlaukomanın əhali sağlamlığı üçün ciddi təhlükəsini nəzərə alaraq, tədqiqatımızda bu patologiya ilə bağlı ilkin əlillik riskinin yaş dinamikası öyrənilmişdir.

Tədqiqatın materialları və metodları. Tədqiqatın müşahidə vahidi qlaukoma diaqnozu ilə qeydiyyatda alınmış ilkin əlillik hadisəsi olmuşdur. Müalicə ücdantutma metodu ilə aparılaraq 2001-2008-ci illərdə tibbi-sosial ekspertiza komissiyalarında şəhadətləndirilən 1323 pasiyenti əhatə etmişdir. Statistik işləmədə orta və nisbi kəmiyyətlərin təhlili metodları tətbiq edilmişdir [10].

Alınmış nəticələr və onların müzakirəsi. Aldığımız nəticələrə görə qlaukoma göz xəstəlikləri ilə bağlı ilkin əlillik hadisələri arasında orta hesabla 8,1±0,21% paya malikdir və onun 95%-lik etibarlıq intervalı 7,68-8,52% təşkil edir. Ədəbiyyatda bu göstəricinin səviyyəsi barədə məlumatlar bir-birindən kəskin fərqlənir: Rusiyanın Voronej vilayətində 36% [5], Çində 8,8% [7,8]. Azərbaycanda [9] bu göstəricinin 1991-1997-ci illərdəki səviyyəsi barədə məlumat (14,3±3,2%) statistik korrekt olmadığına görə müqayisə üçün yararlı sayıla bilməz (göstəricinin xətasının böyüklüyü ±3,2 sübut edir ki, o 120 əlil nümunəsində hesablanmışdır). Qeyd etdiyimiz göstəricinin (14,3±3,2%) etibarlıq intervalını hesabladıqda (7,9-20,7%) aydın görünür ki, bizim aldığımız kəmiyyətlə (8,1±0,21%) onun arasında düürst fərq yoxdur. Beləliklə, qlaukomanın ilkin əlillik səbəbləri arasında (göz xəstəlikləri ilə bağlı) xüsusi çəkisi Azərbaycanda 7,68-8,52% intervalındadır və Çində qeydə alınmış müvafiq göstəriciyə yaxındır.

Əlilliyin ilkin əsas səbəbi qlaukoma hesab edilmiş pasiyentlərin ilkin şəhadətləndirmə anında yaş səciyyələri 1-ci cədvəldə verilmişdir. Göründüyü kimi, pasiyentlərin yaşı geniş intervalda dəyişmişdir (22-86), orta göstərici 54,3±0,27 il olmuşdur. Pasientlərin ayrı-ayrı yaş intervallarında payı ən çox 70-74 yaş qrupunda (moda 72,5 il) qeydə alınmışdır. Nisbətən gənc pasiyentlərin (< 40 yaş) xüsusi çəkisi çox kiçikdir (< 2,5%). 50 yaşa qədər pasiyentlər əlillər arasında 16%-ə qədər paya malikdir, pasiyentlərin 84%-i 49 yaşdan yuxarı yaşlardadır. Beləliklə, qlaukoma əsasən orta və ahi yaşlarda əlilliyə səbəb olur. Ayrı-ayrı yaşlarda qlaukoma ilə bağlı ilkin əlillik riski barədə aldığımız materiallar 2-ci cədvəldə verilmişdir. Göründüyü kimi qadın və kişi pasiyentlərin yaş qruplarına (5 illik intervalla) görə bölgüsü bir-birindən statistik düürst fərqlənmir, müvafiq olaraq, 62,1 və 63,5% xəstə 60 yaşdan sonra ilk dəfə əlil hesab edilmişdir. Əlillər arasında ən az paya malik olan pasiyentlər 30-34 yaşda (0,8% ki-şilərdə, 0,6-9,3% qadınlarda) olanlardır. 15-59 yaşlarda 5 illik intervallar üzrə əlillərin xüsusi çəkisi fərqli olsa da nisbətən dar intervalda (0,8-8,9% kişilərdə, 0,6-9,3% qadınlarda) dəyişmişdir.

Cədvəl 1

Əlilliyin ilkin əsas səbəbi qlaukoma olan pasiyentlərin ilkin şəhadətləndirmə zamanı yaş səciyyələri

Orta Yaş	Minimal yaş	Maksimal yaş	moda	Mediana	Senrillər				
					2,5	16	50	84	97,5
54,3±0,27	22	86	72,5	52,5	39,3	49,3	59,3	69,3	79,3

**Əlilliyin ilkin əsas səbəbi qlaukoma olan pasiyentlərin yaşa görə bölgüsü
(ilkin əlillik etiraf olunanda)**

Yaş illər	Sayı	O cümlədən		Cəmə görə, %			Əhalinin yaş bölgüsü, %	Əlillik riski
		kişi	qadın	hər iki cins	kişi	qadın		
15-19	60	39	21	4,5	4,9	4,0	13,5	0,33
20-24	60	35	25	4,5	4,4	4,7	12,2	0,37
25-29	34	22	12	2,6	2,8	2,3	12,9	0,20
30-34	9	6	3	0,5	0,8	0,6	13,2	0,05
35-39	43	26	27	3,2	3,3	5,1	11,8	0,27
40-44	51	30	21	3,9	2,8	4,0	8,0	0,49
45-49	26	17	9	2,0	2,1	1,7	5,5	0,36
50-54	120	71	49	9,1	8,9	9,3	3,3	2,76
55-59	77	44	33	5,8	5,5	6,2	6,1	0,95
60 və yuxarı	843	504	339	63,8	63,5	62,1	13,5	4,73
Cəmi	1323	794	529	100,0	100,0	100,0	100,0	

Əlillərin yaşa görə bölgüsü əlillik riskinin yaşdan asılılığını bilavasitə əks etdirmir, çünki əlillərin sayı müvafiq yaşda olan əhalinin sayından asılıdır. Ona görə də əlillərin yaş tərkibini əhalinin yaş tərkibi ilə müqayisə etməklə əlillik riskinin kəmiyyət səciyyətlərini təyin etmək olar. Aldığımız nisbi ekstensivlik kəmiyyətləri (əlilliyin riskinin səciyyəsi) göstərir ki, ən aşağı səviyyəli risk 30-34 yaş intervalında qeydə alınmışdır. 15-19, 20-24, 25-29, 35-39, 40-44 və 45-49 yaş intervallarında əlillik riskinin səviyyəsi (0,33; 0,37; 0,20; 0,27; 0,49 və 0,36) bir-birinə çox yaxındır və bu yaşlarda əlillik riskinin aşağı səviyyədə stabilliyini sübut edir. Əlillik riskinin kəskin artması 50-54 yaşlarda müşahidə olunmuşdur [2]. 55-59 yaş intervalında əlillik riski yüksək olsa da 50-54 yaş intervalı ilə müqayisədə xeyli azdır. Əlillik riskinin ən yüksək səviyyəsi 60 yaşdan sonra qeydə alınmışdır [4].

Qlaukomanın insanların əlilləşməsində rolunun xüsusiyyətlərindən biri əlillik dərəcəsinin daha ağır olmasıdır. Belə ki, müşahidəmizdəki materiallara görə qlaukoma ilə bağlı ilk dəfə əlilliyi etiraf edilmiş pasiyentlərin müvafiq olaraq 11,9±0,89%-i III, 20,0±1,10%-i II və 68,1±1,28%-i isə I qrup əlil hesab edilmişdir. Diqqəti cəlb edən cəhətlərdən biri odur ki, qlaukomanın ilkin əlilliyin əsas səbəbi hesab edilmiş pasiyentlərdə gözün digər patologiyalarının da tezliyi yüksək səviyyədədir: görmə sinirinin atrofiyası-11,9%, miopiya-4,0%, kata-rakta-12%, afakiya-8%, buynuz qişanın distrofiyası-4%, diabetik an-giropatiya-4%, büllurun bulanması-4%, göz almasının subatrofiyası-8%. Orta hesabla bir pasiyentdə 1,5 göz patologiyası qeydə alınmışdır. I, II və III qrup əlillərdə bir pasiyentdə müvafiq olaraq 1,9; 1,4; və 1,1 göz patologiyası müşahidə olunmuşdur. Nisbətən gənc (40 yaşa qədər) və yaşlı (60 yaşdan yuxarı) əlillərin bir nəfərinə düşən göz patologiyalarının orta sayı (1,1±0,1 və 1,8; P<0,5) bir-birindən statistik dürüst fərqlənmişlər.

Qlaukoma diaqnozu ilk dəfə təsdiq edilmiş və qlaukoma ilə bağlı ilk dəfə əlilliyi etiraf olunmuş pasiyentlərin yaşa görə bölgüsü

Qruplar	Yaş intervalları				
	29 və aşağı	30-39	40-49	50-59	60 və yuxarı
İlk dəfə diaqnozu qoyulmuş pasiyentlər	9,0	5,6	13,5	15,7	56,2
İlk dəfə əlilliyi etiraf edilmiş pasiyentlər	11,8	3,8	5,9	14,9	63,8
Ekstensiv kəmiyyətlərin nisbəti (əlillik:xəstəlik)	1,31	0,68	0,44	0,95	1,14

Qlaukoma ilə bağlı əlillik və xəstələnmə riskinin yaş dinamikasını səciyyələndirən məlumatlar 3-cü cədvəldə verilmişdir. Göründüyü kimi, ilk dəfə qlaukoma diaqnozu qoyulmuş pasiyentlərin yaş bölgüsü, ilk dəfə əlilliyi etiraf edilmiş pasiyentlərin yaş bölgüsü ilə əsasən oxşardır, nəzərə çarpan fərq 30-39 və 40-49 yaş intervallarında qeydə alınmışdır. Qlaukomanın yaşla bağlı əhalinin əlilləşmə riskinin dolayı səciyyətləri (ekstensiv kəmiyyətlərin nisbəti) göstərir ki, erkən yaşlarda və ahi yaşlarda müşahidə olunan qlaukoma nisbətən yüksək əlilləşmə riski ilə seçilir.

Beləliklə, qlaukoma ilə bağlı ilkin əlillik riskinin yaş dinamikasına aid aldığımız materiallar aşağıdakı nəticələri əsaslandırmağa imkan verir:

- qlaukoma göz xəstəlikləri ilə bağlı ilkin əlillik hadisələrinin səbəbləri arasında $8,1 \pm 0,21\%$ paya malikdir (etibarlıq intervalı: 7,68-8,52%);
- əlillərin orta yaşı $54,3 \pm 0,27$ ildir, onların az qismi ($<2,5$) 40 yaşa qədər, böyük əksəriyyəti isə (84% 50 yaşdan sonra) 50 yaşdan yuxarı yaşlardadır;
- qadın və kişi əlillərin yaş tərkibi bir-birinə yaxındır, 30-34 yaşlı əlillərin xüsusi çəkisi ən aşağı (0,6 və 0,8%), 60 və yuxarı yaşlı əlillərin xüsusi çəkisi isə ən yüksək (62,1 və 63,5%) səviyyədədir;
- əlillərin və əhalinin yaş tərkibinin müqayisəsi əlillik riskinin meyarı kimi göstərir ki, onun kəskin artımı 50 yaşdan sonra qeydə alınır;
- ilk dəfə qlaukoma diaqnozu qoyulmuş xəstələrin və əlilliyi etiraf edilmiş əlillərin yaş tərkibinin müqayisəsi əlilləşmə riskinin nisbətən gənc (30 yaşa qədər) və ahıl yaşlarda (60 yaşdan sonra) yüksək olmasını göstərir.

ƏDƏBİYYAT

1. Rosenberg L.F. Glaucoma: early detection and therapy for prevention of vision loss // Amer. Fam. Physician, 1995, vol.52, №8, p.2289-2290
2. Klein B.E., Klein R., Sponsel W.E., et al. Prevalence of glaucoma. The Beaver Dam Eye Study // Ophthalmology, 1992, vol.92, №10, p.1499-1504
3. Fuchs J., Nissen K.R., Goldschmidt E. Glaucoma blindness in Denmark // Acta. Ophthalmol. Copenh., 1992, vol.70, №1, p.73-78.
4. Щербаков С.Я. Анализ и оптимизация офтальмологической помощи в регионе на основе информационного мониторинга и эффективного распределения ресурсов клинического центра: Авто-реф. дисс. ... канд. мед. наук., Воронеж., 2006, 20 с.
5. Коновалов А.В. Заболеваемость глаз и организация офтальмологической помощи на Европейском Севере: Автореф. дисс. ... канд. мед. наук., Санкт-Петербург, 2002, 22 с.
6. Логай И.Н., Сергиенко Н.М., Ферфильдфайн И.Л. Возможности и пути профилактики слепоты и слабовидения на Украине в современных условиях реформирования организации здравоохранения // Офтальмол. журнал., 1998, №4, с.253-257.
7. Krumpaszky H.G., Ludtke R., Mickler A. et al. Blindness incidence in Germany // Ophthalmologic a., 1999, №3, p.176-182.
8. Zhang S.Y., Zou L.H., Gao Y.Q. et al. National epidemiological survey of blindness and low vision in China // Chin. Med. J. Engl., 1992, №7, p.603-608.
9. Керимов К.Т. Инвалидность вследствие патологии органа зрения и пути медико-социальной экспертизы и реабилитации: Баку, 1997, 180 с.
10. Стентон Г. Медико-биологическая статистика: Москва, Практика, 1997, 459 с.

Рустамова Н.М.

ВОЗРАСТНАЯ ДИНАМИКА РИСКА ПЕРВИЧНОЙ ИНВАЛИДНОСТИ В СВЯЗИ С ГЛАУКОМОЙ

Национальный Центр Офтальмологии имени акад. Зарифы Алиевой, г.Баку, Азербайджан

Ключевые слова: инвалидность, глаукома

РЕЗЮМЕ

В работе поставлена цель оценить степень риска первичной инвалидности в связи с глаукомой. Проведено сравнение возрастного состава инвалидов с таковым для больных и для популяции. Установлен средний возраст больных на момент первичного освидетельствования в МСЭК ($54,3 \pm 0,27$ лет). Показано, что небольшая часть (<40 лет), основная часть старше 50 лет (84%). Риск инвалидности старше 50 лет (4,14) более чем в 20 раз больше такового в возрасте 30-34 года (0,18). Данные о возрастном риске инвалидности могут быть, использованы для планирования приоритетного наблюдения пациентов.

AGE DYNAMICS OF RISK OF PRIMARY DISABILITY DUE TO GLAUCOMA

National Ophthalmological Centre named after Zarifa Alieva, Baku, Azerbaijan

Key words: primary disability, glaucoma

SUMMARY

The aim of the work is to assess the degree of risk of the primary disability due to glaucoma. The comparison of age composition of persons with disabilities with it for the patients and population was conducted. The average age of the patients has been set at the time of primary examination in MCEC ($54,3 \pm 0,27$ years old). It has been shown that the small part (<40 years old), while the big part is over 50 (84%). The disability risk over 50 (4.14) is more than 20 times higher than the same at 30-34 years old (0.18). The data on disability age risk can be used to plan priority patient monitoring.

Korrespondensiya üçün:

Rüstəmovə Nazilə Məmməd qızı, tibb elmləri namizədi

Ünvan: Akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzi,

AZ1114, Bakı şəh., Cavadxan küç., 32/15

Tel.: (99412) 569-09-07, (99412) 569-09-47

Email: administrator@eye.az

http://www.eye.az